

HÁTTÉRANYAG

VAN MÁSIK ISKOLA 2012. NOVEMBER 23-24.

Tartalomjegyzék

AZ ALAPÍTVÁNYI ÉS MAGÁNISKOLÁK KÖRE	3
Definíció	3
Az alapítványi iskolák eredményei és érdemei	4
Az oktatás szinterei	6
Intézménytípusok	6
ALAPÍTVÁNYI SZAKKÖZÉPISKOLA	6
ALAPÍTVÁNYI SZAKISKOLA.....	6
MŰVÉSZETI ISKOLÁK / ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK.....	7
SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK SZÁMÁRA LÉTREHOZOTT ISKOLÁK	7
SPECIÁLIS SZAKISKOLA, SPECIÁLIS KÉSZÉSGFEJLESZTŐ SZAKISKOLA	7
ALTERNATÍV ISKOLÁK.....	7
KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ISKOLÁK	8
NEMZETKÖZI ISKOLÁK.....	8
Az egyházi iskolák.....	8
Az Alapítványi és Magániskolák Egyesülete.....	9
AZ ALAPÍTVÁNYI ISKOLÁKRA VONATKOZÓ TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS KÉRDÉSEI	10
Alapvetések.....	10
Ideológiai tartalom.....	12
A döntéshozatal elvei:.....	12
Egyházi kontra nem egyházi (alapítványi) iskolák.....	12
Oktatási tartalmat érintő kérdések.....	13
Mindennapos testnevelés.....	13
A működtetés kérdései.....	13
Szervezés-intézményalapítás:.....	13
Finanszírozás.....	14
Pedagógusok bérezése.....	16
Az oktatásszervezéssel kapcsolatos néhány változás	16
Tankötelezettség.....	16
Tanulók nyilvántartása	17
Kötelezettségszegés.....	18
SNI tanulók.....	18
Pedagógiai-szakmai szolgáltatások	18

A háttéranyag definiálja az alapítványi és magániskolák fogalmát; csoportba rendezve tartalmazza azok alapelveit, küldetését és célkitűzéseit. Bemutatja a törvényi szabályozás, ill. az új köznevelési törvény és nemzeti alaptanterv hatását működésükre. *A háttéranyag nem tudományos munka, tartalmazhat külön-külön le nem hivatkozott megjegyzéseket Imre Anna: Az alapítványi iskolákról írt tanulmányából, az Alapítványi és Magániskolák Egyesületének, a Független Pedagógiai Intézetnek, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetnek és egyes oktatási intézmények saját interneten megjelent írásából ill. internetes újságokból.*

AZ ALAPÍTVÁNYI ÉS MAGÁNISKOLÁK KÖRE

Definíció

Az alapítványi iskolákként említett iskolák egységes meghatározása bonyolult feladat. Esetükben a jogszabályok által többé-kevésbé világosan körülhatárolható fenntartói kör által működtetett iskolacsoportról van szó. Az „alapítványi” fenntartású iskoláknak nevezett csoport intézményeinek, valójában igen sokféle, nem csak alapítványi fenntartója lehet. Az alapítványok mellett iskolát tarthat fenn **egyesület, gazdasági szervezet, magánszemély stb.** is. Könnyebb ezen iskolák „negatív” meghatározása: **nem állami szerv vagy önkormányzat és nem egyházak által fenntartott iskolákról** van szó. Az alapítványi és egyesületi fenntartású intézményekben az óvodai, iskolai, kollégiumi felvétel, továbbá az óvodai elhelyezés, a tanulói jogviszony, illetőleg a kollégiumi tagsági viszony fenntartása - írásbeli megállapodásban - **fizetési kötelezettséghez** köthető. az állami költségvetés az alapítványi fenntartású intézmények működéséhez is biztosít - az állami-önkormányzati nevelési-oktatási intézmények részére biztosítottal azonos összegű - **normatív költségvetési hozzájárulást**. Az alapítványi iskolák közös jellemzője, hogy **autonómiát** élveznek, ami azt jelenti, hogy jogilag önálló intézményként az önkormányzati oktatási rendszertől elkülönülten működnek. Működésük finanszírozását és pedagógiai tevékenységüket egyre erősebben szabályozza az állam. **A törvény** az alapítványi iskolákat következetesen **magániskolaként** említi, így különbözteti meg őket az állami és egyházi fenntartású iskoláktól. Az **alapítványi iskolák saját magukat független iskolaként** definiálják, s bár az elnevezés nem terjedt el széles körben, egyaránt jól fejezi ki közös jellemzőiket és különbözteti meg őket a közoktatás más szereplőitől.

Alapítványi iskolát az elmúlt évtizedekben alapvetően **négy különböző indítékkal hoztak létre**.

- **Altruista közösségi törekvés** (szakiskolák, hátrányos helyzetű vagy sajátos nevelési igényű tanulók számára létrehozott intézmények)
- **Szakmai kezdeményezés** (főleg az alternatív iskolák), az első kettő sokszor összekapcsolódott,

- Egy adott településen, körzetben **helyi hiánypótlás** (leginkább az alapfokú művészetoktatási intézmények, illetve az óvodák) melyek egyben egzisztenciát biztosítanak az alapító, és a munkavállalók számára
- **Üzleti szándék** (leginkább az érettségit követő szakképzés)

Az alapítványi iskolák általában iskolák a **társadalom két szélére** szerveződtek, egyrészt a gyermekek számára **többletszolgáltatást kereső középosztálybeli** családok számára, másrészt a **lemaradók, kiesők** támogatására. Utóbbi tevékenységükkel innovatív, gyermekközpontú szemlélettel egyben fontos társadalmi feladatot is ellátnak.

Az alapítványi iskolák eredményei és érdemei

A magániskolák az állami, önkormányzati, egyházi oktatási kínálatot pótló és kiegészítő feladatot látnak el, valamint helyettesítő szerepet is töltenek be. Magyarországon mintegy **950 óvoda, általános iskola, gimnázium, szakközépiskola, szakmunkásképző és főiskola működik..** Ezekben mintegy 16 ezer pedagógus és két-háromezer gazdasági, technikai munkatárs dolgozik. **(Adójuk megközelíti az intézményeknek utalt állami támogatás összegét (!) az AME - Alapítványi és Magániskolák Egyesülete - számítása szerint.)** Mintegy 230 ezer tanuló jár ma független iskolába.

	Összes	Független	%
Óvodák			
Intézmények	2498	226	9%
Tanulók	328545	8569	3%
Pedagógus	30007	982	3%
Általános iskolák			
Intézmények	2322	109	5%
Tanulók	775741	14527	2%
Pedagógus	74241	1699	2%
Gimnáziumok			
Intézmények	623	112	18%
Tanulók	239992	37052	15%
Pedagógus	18363	2501	14%
Alapfokú művészetoktatási intézmények			
Intézmények	728	198	27%
Tanulók	245799	99984	41%
Pedagógus	8647	2192	25%
Szakiskola			
Intézmények	452	113	25%
Tanulók	135268	22251	16%
Pedagógus	12%	1074	12%
Speciális szakiskola			
Intézmények	141	7	5%
Tanulók	10017	449	5%
Pedagógus	1489	69	5
Szakközépiskola			
Intézmények	684	186	27%
Tanulók	273344	54525	20%
Pedagógus	19772	2555	13%

forrás: AME

Az alapítványi iskolák mérőszámainak összehasonlítása az állami ill. önkormányzati fenntartású intézményekkel változó eredményeket mutat. Nem lehet kijelenteni, hogy egyértelműen „jobbak” ezek az intézmények. Előkerülnek kimagasló eredmények **kompetenciamérések, nyelvi - vagy szakmai versenyek, egyéb iskolán kívüli megmozdulások** során, de a hagyományos iskolai rangsorokban általában elmondható, hogy nem szerepelnek kiemelkedően. Érdeemes kiemelni, hogy a külföldön továbbtanuló fiatalok számát a nyilvánosságra hozott statisztikák nem tartalmazzák.

Ennek oka, hogy ezen intézmények sok esetben hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő vagy speciális nevelési igényű ill. egyéb okokból a hagyományos oktatási rendszerből kiesett tanulókkal foglalkozik. Sok esetben a pedagógiai megközelítés alapvetően kizárja a „versenyistálló” szellemet.

Míg a közvélemény úgy gondolja, hogy ezen iskolákban az **egy pedagógusra jutó gyermekek száma** alacsonyabb, mint az állami ill. önkormányzati intézmények esetében, az AME rendelkezésre álló adatok ezt nem erősítik meg. A gyerekek legtöbbször **kisebb csoportokban, differenciáltabban** tudnak dolgozni. A **pedagógus korfa** is kedvezőbb.

Jellemző az iskolákra, hogy **speciális igényeket** elégítenek ki, melyek a gyermekek különbözőségéből, rendhagyó igényeiből, iskolai múltjából vagy a szülők iskolával, tanítással kapcsolatos a szokásostól eltérő igényeiből adódnak. Meggyőződésük, hogy az általuk nyújtott pedagógiai program, módszerek, oktatásszervezés, a gyermek- vagy személyközpontúság, a két tanítási nyelvű oktatás stb. olyan többletet hordoz, melyet a eredmények hagyományos összehasonlítása kevésbé jelez. Ezt erősítik a kompetenciamérések eredményei és a szülői (és ma már elmondható, hiszen távolabbról lehet visszatekinteni) tanulói elégedettség is.

Az alapítványi iskolák jelentősége egyrészt abban rejlik, hogy **alternatívát** nyújtanak és színesítik az oktatási palettát. **Alternatív, innovatív pedagógiai módszereket alkalmaznak, sajátos világnézeti vagy filozófiai, altruista célokat valósítanak meg, speciális igényekkel rendelkező tanuló csoportokat és szülőket szólítanak meg.** Másrészt ma is **pedagógiai műhelyként** működnek és ezzel a közoktatásra is jótékony hatással vannak.

A független iskolák száma az elmúlt húsz évben **folyamatosan nőtt**, az elmúlt két évben stagnált. A közoktatást érintő központosító törekvésekbe nehezen illeszkednek, de jelenlétük szükségessége és jótékony hatása nehezen vitatható. A központosítás várhatóan **növelni fogja** a független iskolákba kerülők ill. jelentkező tanulók számát, egyrészt a tudatos középosztálybeli szülők iskolaválasztása következtében, másrészt a rendszer rugalmatlansága miatt nőni fog a kieső gyerekek száma.

Az oktatás szinterei

Az alapítványi iskolák között több olyan intézmény található, mely a közoktatás legalsó szintjén működik, **óvodáskorú** gyermekekkel foglalkozik. A következő szint **általános iskoláskorú** gyermekek számára nyitott, működnek **középiskolák és felsőoktatási** intézmények is alapítványi fenntartásban. Az intézmények egy része vertikális, másrészt horizontális komplexitást mutat. Vannak olyanok, melyek az óvodás kortól a felsőoktatásig várnak tanulókat.

Az általános képzés lehet 6-8 ill. 12 vagy 13 (nyelvi előkészítő évet is tartalmazó) osztályos.

Az alapfokú művészetoktatási intézmények a tehetséggondozásban és a művészeti oktatásban kiemelkedő szerepet játszanak. Sok esetben a hagyományos oktatási funkció mellett vannak jelen.

Több iskola döntött úgy, hogy szakképzéssel vagy felnőttképzéssel is foglalkozik.

Intézménytípusok

ALAPÍTVÁNYI SZAKKÖZÉPISKOLA

Olyan alapítványi fenntartású középiskolák, ahol a 9-12. évfolyamon közismereti, az érettségire felkészítő képzés folyik. Emellett az első két évben szakmai orientációs, a második két évben pedig szakmai alapozó tantárgyakat is tanítanak. A tanulmányok befejeztével az érettségi megszerzését követően kezdődik a szakmai képzés, mely után a tanult szakmából szakmai vizsga tehető. Az iskolák nevében szereplő szakközépiskola elnevezés sok esetben megtévesztő lehet. Ezen iskolák egy része a diákok számára valamely többletszolgáltatást nyújt, de alaptevékenységében, szemléletében, módszereiben eltér a hagyományos szakközépiskoláktól, sokkal inkább hasonlít egy klasszikus gimnáziumra. Ezen iskolák másik csoportja kiemelt figyelmet szentel valamely művészeti képzésnek. A klasszikus szakközépiskolai csoport innovatív megközelítésével a szakképzésre koncentrálnak és a szülők számára a biztos megélhetés - piaci keresletet kielégítő szakma megszerzését garantálják.

ALAPÍTVÁNYI SZAKISKOLA

Olyan középfokú alapítványi fenntartású oktatási intézmény, ahol az iskolai rendszerű szakképzésben olyanok is részt vehetnek, akik nem rendelkeznek érettségivel. A 9-10. évfolyamon közismereti képzés is folyik, de emellett nagy hangsúlyt kap a pályaorientáció, később pedig a szakmai előkészítés és a szakmai alapozás. A 10. évfolyam elvégzése után lehet elkezdni a szakképző évfolyamokon a szakmai vizsgára való felkészülést. A 10. évfolyam elvégzése után lehet elkezdni a szakképző évfolyamokon a szakmai vizsgára való felkészülést. A 2010/2011-es tanévtől egyes szakiskolákban lehetőség van a 9.

évfolyamon is a szakképzés megkezdésére. Ezen alapítványi iskolák sok esetben foglalkoznak felzárkóztatással, hátrányos helyzetű, a közoktatási rendszer margójára került vagy éppen magántanulói státusz irányába igyekvő tanulókkal esélyt teremtve a rendszerbe való visszailleszkedésükre. Hasonlóan megtalálhatók sajátos nevelési igényű gyermekekkel foglalkozó intézmények is közöttük.

MŰVÉSZETI ISKOLÁK / ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK

A független iskolák aránya és súlya az alapfokú művészetoktatási intézmények között kiemelkedő, ezen iskolák több mint fele alapítványi fenntartású. Az alapfokú művészetoktatási intézményben művészeti nevelés és oktatás folyik. Művészeti ágak: zeneművészet (korábban: zeneiskola), táncművészet, képző- és iparművészet, báb- és színművészet. Az alapfokú művészetoktatási intézménynek legalább hat és legfeljebb tizenkettő évfolyama van, melynek keretei között az oktatás előképző, alapfokú és továbbképző évfolyamokon folyik. A tanuló az utolsó alapfokú évfolyam befejezését követően művészeti alapvizsgát, az utolsó továbbképző évfolyam elvégzését követően pedig művészeti záróvizsgát tehet. Az alapfokú művészetoktatási intézményben a tankötelezettség nem teljesíthető. Az itt tanító pedagógus felsőfokú végzettséggel és szakképzettséggel rendelkezik. A komplex művészeti képzés - mely elsősorban egy általános művészeti gondolkodás, a zenei, vizuális, kézműves és mozgáskultúra párhuzamos fejlesztését tűzi ki célul, önmagában nem jogosítja fel az iskolákat alapfokú művészeti iskolai tevékenységre.

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK SZÁMÁRA LÉTREHOZOTT ISKOLÁK

A csoportban működő iskolák nagyobb része specializálódva, konkrétan megjelenő fejlesztési igények hatására alakult (bár az integráció és a differenciáltság jelenléte nem kizárt). Az ide járó gyermekek, akik a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, autista, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos vagy pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozottak (pl. dyslexia, dysgraphia, dyscalculia, mutizmus, kóros hyperkinetikus vagy kóros aktivitászavar).

SPECIÁLIS SZAKISKOLA, SPECIÁLIS KÉSZÉSGFEJLESZTŐ SZAKISKOLA

A középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdésre való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő, egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását. Ezen iskoláknak két szakképzési évfolyama van.

ALTERNATÍV ISKOLÁK

Az alternatív iskolákon olyan, általában **civil kezdeményezésre létrejövő iskolákat** értünk, amelyek a kötelező iskolázási idő egészére vagy valamely szakaszára kínálnak a tömegoktatástól eltérő speciális

tananyagot, legtöbbször nem hagyományos pedagógiai módszerekkel. Az alternatív iskolák Magyarországon elsősorban független, **hazai intézmények**, ez alól egyedül a Waldorf iskola kivétel, amely elsősorban helyi közösségek, családok kezdeményezésére jött létre, de része a nemzetközi hálózatnak. Kialakulásuk **meghatározó pedagógus személyiségekhez** köthető, akik tekintélyükkel, személyiségükkel ma is (sokszor pedagógusként vagy egyéb szerepben) jelen vannak ezekben az iskolákban. A szülők számára **alternatívát** jelentenek a hagyományos rendszer jó nevű iskolái mellett. Jellemzőjük a **gyermekközpontúság, a szülők intenzívebb bevonása, a készségfejlesztés kiemelkedő szerepe**. Speciális pedagógiai programjuk, oktatásszervezési módszereik, szemléletük, innovációs készségük méretüket meghaladó szereppel ruházták fel ezeket az iskolákat az elmúlt évtizedekben. A szülői kör általában azért választja ezeket az iskolákat és áldoz az oktatásra, mert kics csoportos, személyre szabott nevelést vár el. Ezen iskolák általában határozottan felvállalják az integrációt, a diszfunkciós vagy magatartás zavarral, beilleszkedési problémákkal küzdő gyermekek oktatását.

KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ISKOLÁK

A két tanítási nyelvű iskolákban a nevelő- és oktatómunka a magyar nyelv mellett másik tannyelven is folyik. Két tanítási nyelvű iskola lehet az általános iskola, a szakiskola, a gimnázium, a szakközépiskola. A két tanítási nyelvű középiskolában a nevelés és oktatás a befejeződik a tizenkettedik vagy a tizenharmadik évfolyamon. A két tanítási nyelvű iskolák a jó nevű hazai iskolákkal versenyeznek ill. sok esetben a hazánkban élő külföldi családokat célozzák meg.

NEMZETKÖZI ISKOLÁK

A nemzetközi iskolák elsősorban a különböző nemzetiségű és kultúrájú, hazánkban élő családok gyermekei számára biztosítanak oktatást. Valamely nemzetközi iskolarendszerhez vagy anyaiskolához tartozva, jelentős önállósággal, egyedi érdekérvényesítési rendszerrel működnek a hazai oktatási piacon. Meghatározott módszerek és értékelés mellé az itt tanulók elismert nemzetközi bizonyítványt is kapnak. (Erre nem nemzetközi iskolákban is van esetenként lehetőség!) Világszerte az elitképzést és egy speciális szülői csoport elvárásait elégítik ki.

Az egyházi iskolák

A szakirodalom az egyházi (felekezeti) és az alapítványi iskolákat **egymástól elkülönülten** kezeli. Az 1985-ös oktatási törvény 1990. évi módosítása megszüntette az állam monopolisztikus szerepét az iskoláztatásban, és lehetővé tette, hogy az állami oktatási feladatok teljesítésében - megbízás alapján - természetes és jogi személyek is részt vegyenek. **A rendszerváltás idején azt, hogy az egyházak az oktatásban nagyobb szerepet tölthessenek be, két törvény is szolgálta: az 1990. évi törvény a**

lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az 1991. évi törvény a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezéséről. Az 1990. évi törvény szerint az egyház mint jogi személy elláthat minden olyan nevelési-oktatási tevékenységet, amelyet a törvény nem kizárólagosan az állam vagy állami szerv (intézmény) számára tart fenn.

A korábbi évek során felvételi arányok, az írásbeli érettségik eredményei, a nyelvvizsgák aránya - tehát hagyományos, mérhető mutatók alapján kimagasló teljesítményt nyújtottak. Az egyházi iskolák száma a törvényi szabályozás kedvező hatására (megkönnyített átadás) a 2011-2012-es tanév kezdetére az előző évinek csaknem negyedével nőtt meg (ez becslések szerint mintegy 21-22 ezer gyermeket érint).

Az Alapítványi és Magániskolák Egyesülete

Az Alapítványi és Magániskolák Egyesülete (AME), a fenti iskolák képviselőjét és támogatását tűzte ki céljául. Több mint száz taggal rendelkezik, de munkája nem csak tagjainak működésére van hatással. Az alapítványi és magániskolákban a pedagógusok alternatív és reformpedagógiai célokat és módszereket vezettek be, és újfajta szakmai képzettséget nyújtanak.

Az Egyesület nyitott, tagja lehet mindazon magyarországi oktatási intézmény, amelyet jogi személy, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező társaság, magánszemély működtet, és amely egyetért célkitűzéseivel.¹

AZ ALAPÍTVÁNYI ISKOLÁKRA VONATKOZÓ TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS KÉRDÉSEI

Alapvetések

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról korábban két alkalommal került átfogóbb átalakításra, (1996. évi LXII. törvénnyel, illetőleg az 1999. évi LXVIII. törvénnyel) emellett évente voltak kisebb módosítások. A 2011. évi CXC. törvény ill. a 2012. évi XXXIX. törvényfelfogásában módosítja a korábbi rendszert.

Az alapítványi iskolák működésére azonban korántsem kizárólag a közoktatási és a köznevelési vagy a tankönyvellátásról szólótörvény van jelentős hatással, hanem ugyanilyen jelentőséggel bír az alapítványokról vagy a szakképzésről szóló törvény is. Az elmúlt években az alapítványi iskolák többségének a következő törvénymódosítások többségével szembesülnie kellett és működését ezekhez kellett igazítania. A közoktatás működését érintő legfontosabb új jogszabályok:

- MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE (2011. ÁPRILIS 25.)
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (Nkt.) /legkorábbi hatályosulás: 2012. 09. 01./
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól
- 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről (Szt.)
- 2011. évi CLXXXVIII. törvény Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről
- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
- 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról (Áht.)
- 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról
- 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről (Csvt.)
- 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról
- 2012. évi I. törvény a Munka Törvénykönyvéről /legkorábbi hatályosulás: 2012. 07. 01./
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (Kt.)
- 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról (Kjt.)

- 1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről (Mt.)
  - 2001. évi XXXVII. törvény a tankönyvpiac rendjéről
  - 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)
  - 1999. évi XLII. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól
  - 20/1997. (II. 13.) Korm. rendelet a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról
  - 138/1992. (X. 8.) Korm. rendelet a közalkalmazottakról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról a közoktatási intézményekben
  - 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról
  - 277/1997. (XII. 22.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben résztvevők juttatásairól és kedvezményeiről
  - 362/2011. (XII. 30.) Korm. rendelet az oktatási igazolványokról
  - 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről
- 2011. évi CLXVI. törvény Magyarország 2012. évi költségvetését megalapozó egyes törvények módosításáról /Kt. vonatkozásában/*
- 2011. évi XLI. törvény a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény módosításáról
  - 2011. évi CLXVII. törvény a korhatár előtti öregségi nyugdíjak megszüntetéséről, a korhatár előtti ellátásról és a szolgálati járandóságról /Kjt. vonatkozásában/
  - 2011. évi CCI. törvény egyes törvények Alaptörvénnyel összefüggő módosításáról
  - 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról
2012. évi CXXIV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításáról
2012. évi nemzeti Alaptanterv

A hatályba lépés felmenő rendszer szerinti elve alapján **2012. szept. 1. - 2014. szept. 1. között** a 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról és a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről **egyaránt hatályos** lesz.

A néha banálisnak tűnő jogszabályi és az ezt követő működésbeli változások a kisebb-nagyobb, sok esetben bizonytalan helyzetű és önkormányzati/állami/egyházi háttérrel nem rendelkező iskolák számára nagy kihívást jelentenek. A független iskoláknak újabb adminisztrációs és szakmai terhet jelent

az ismételt regisztrációs kötelezettség, az ismételt programengedélyezés, a törvényben előírt kétévenkénti kötelező ellenőrzés, a rendezetlen kerettantervi eltérési engedélyezési eljárás és az ehhez fűződő kötelező kérelem abban az esetben is, ha az iskola már 10-20 éve működik.

Ideológiai tartalom

Az 1993. évi LXXIX. törvény oktatásközpontúságával szemben az új törvény elsősorban nevelésközpontúságában és nevelésfogalmának meghatározásával újszerű. A fogalmi eszközök használata ((köz)oktatás → (köz)nevelés) világosan jelzi a szerepekkel kapcsolatos új kormányzati álláspontot. Az elsősorban az oktatási feladatok szervezését, működését és hatékonyságát háttérből biztosító állam helyett az új törvényben szereplő „köznevelés” fogalom következetes használatának illetve részletes definíciójának eredménye egy a felelősséget magához ragadó állam illetve egy ezáltal centralizációs elemeket tartalmazó törvény. Az ideológiai töltetet erősíti a nemzet fogalommal történő nyitás illetve a felnövekvő nemzedékek hazafias nevelésének azonnali deklarálása.

A döntéshozatal elvei:

Az eddigi szabályozás szerint a közoktatás szervezésében, irányításában, működtetésében, feladatainak végrehajtásában közreműködők döntéseik, intézkedéseik meghozatalakor a gyermek mindenképp felett álló érdekeit vették figyelembe. Ezzel a kizárólag gyermekközpontú szemlélettel szakít az új törvény, mely megfogalmazásában a köznevelés középpontjában a gyermek, a tanuló, a pedagógus és a szülő áll, akiknek kötelességei és jogai egységet alkotnak.

Ezek újabb lépések az 1985 előtti időszak oktatáspolitikájának irányába - '85 előtt ugyanis nem sok, az államról leválasztott, autonóm iskola működött. 2012-t követően pedig az egész rendszeren végigfut az etatista átalakítások zöme. A nyugat-európai oktatási rendszerek jellemzően nem ebbe az irányba haladnak. Az egyre komplexebbé váló tudásigény, a mind több sajátos nevelési igénnyel fellépő gyermek, a differenciált oktatás követelményrendszere egy sokkal diverzifikáltabb oktatási-nevelési konstrukciót kíván.

Egyházi kontra nem egyházi (alapítványi) iskolák

2010 őszén az Országgyűlés elfogadta azt a jogszabályt, amely megkönnyítette az önkormányzati iskolák egyházi tulajdonba vételét, ezzel szemben az alapítványi fenntartású iskolák esélyei a fennmaradásra csökkentek.

Az önkormányzatok által fenntartott intézmények állami kézbe kerülése szintén hatással lehet az alapítványi iskolák életére is. A változás mind pozitív, mind negatív következményekkel bír. Részben az is kimondható, hogy az alapítványi iskolák versenytársainak szabadsága szűkül, s ez potenciálisan növelheti az érdeklődést ezen iskolák irányába, más szempontból azonban arányukban sokkal kisebbekké

válnak ezek az intézmények és félt, hogy ezáltal érdekérvényesítő erejük is jelentős mértékben megfogyatkozik.

Oktatási tartalmat érintő kérdések

A Köznevelési törvény mellett az új **Nemzeti Alaptantervet is elfogadta az Országgyűlés**. Az új NAT nagymértékben épít a korábbi verzióra, ám mindenképpen fontos változás az oktatás rendszerének **központosítása tartalmi szempontból is**. Kevésbé hagyja meg az egyes intézmények pedagógiai szabadságát: a kötelező tananyag nemzeti alaptantervben való rögzítése a centralizációs folyamatok újabb állomása. A napokban jelennek meg az első választható kerettantervek dokumentumai. Az **intézménytípusonként két-három kerettanterv** elfogadása várható. A 2011. évi nemzeti köznevelési törvény az alternatív iskolák számára meghagyja a pedagógiai program és kerettanterv szabadságát. (A tankönyvpiac átalakítását célzó intézkedések folyamatban vannak, de jelen tanévet még nem érintik.) Számukra nem lesz egyszerű a megváltozott jogszabályi környezetbe illeszkedni.

Mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés a hatályos köznevelési törvényben **jelenleg is finanszírozott lehetőség**. A hatályos köznevelési törvény 48. § - a szerint, az iskola első-negyedik évfolyamán a helyi tantervben évfolyamonként legalább heti három, a többi évfolyamán heti átlagban két és fél testnevelési órát be kell építeni. A helyi tantervben - **a nem kötelező tanórai foglalkozások időkeretének terhére** - további egy vagy több testnevelési óra is beépíthető (emelt szintű oktatás). A 2011. évi CXCV a köznevelésről szóló törvény bevezeti a mindennapos testnevelést. Már jelen tanévtől az első, ötödik, kilencedik évfolyamán kezdődően felmenő rendszerben kell megszervezni.

A működtetés kérdései

Az új köznevelési törvény meghagyja a lehetőséget a nem állami fenntartású intézmények alapítására és működtetésére.

Szervezés-intézményalapítás:

Jelentős átpolitizálódásra adhat lehetőséget, hogy a nem a helyi önkormányzatok által létrehozott köznevelési intézmények működésének engedélyezését ezentúl a megyei és fővárosi kormányhivatal végzi, míg korábban a jegyző, illetve főjegyző feladata volt ez. A kormányzati politika iránya és a kormány különböző egyházakkal és vallási felekezetekkel kapcsolatos politikája alapján ez reális lehetőség.

Finanszírozás

Az oktatási intézmények fenntartótól függetlenül a tanulók száma alapján **normatív támogatást** kapnak. Az új közoktatás törvény a kötelező finanszírozást megtartotta, de a törvény végrehajtási rendelete nem jelent még meg. A köznevelési szerződések rendszere még szabályozatlan. Ez kiegészülhet bizonyos tevékenységek (két tanítási nyelv, művészetoktatás) ill. speciális nevelési igényű vagy helyzetű gyermekek esetén **normatív többlettámogatással**. A normatív támogatáson felül az önkormányzatok más forrásait, például saját adóbevételeiket is költhetik és költik is az iskoláik fenntartására. Az államtól kapott pénz csak kb. **70%-át** fedezi az iskolafenntartáshoz szükséges kiadásoknak, a maradékot az önkormányzatok saját bevételeikből maguk teszik hozzá. Az **önkormányzati kiegészítő normatívával** az egyházi és alapítványi fenntartású intézmények az esetek zömében nem rendelkeznek. Az **egységes finanszírozás elvét** bontották meg az egyházi jogi személyek kiegészítő támogatásra való jogosultságát rendező 1998. január 1-jén hatályba lépett rendelkezések. E szabályozás lényege, hogy a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetéről szóló törvény alapján nevelési-oktatási intézmény fenntartói jogát megszerző egyházi jogi személy egyoldalú nyilatkozattal vállalhatta az önkormányzati feladatellátásba való bekapcsolódást, s ezáltal **jogosulttá vált a költségvetési hozzájáruláson felül a feladatellátás tényleges működési költséget fedező kiegészítő hozzájárulásra**. Ez a lehetőség az 1999. évi törvénymódosítás után csak a kormánnyal megállapodást kötő egyházakat, illetve a Szentszékkal kötött megállapodás alapján a katolikus egyházat illeti meg.

Az iskolák működésének komoly dilemmája a finanszírozás, a fenntarthatóság. Ennek csak egyik oka az önkormányzati **kiegészítő normatíva** hiánya. Adódik a korábban említett gyakorlatból, mely szerint ezekben az iskolákban kevesebb az **egy pedagógusra jutó gyermekek száma**. Sok esetben meghatározó, hogy ezek az intézmények nem saját épületben működnek, így a **bérleti díj** külön költségként jelenik meg számukra. Miután az iskolák **speciális igényeket** szeretnének kielégíteni, a legtöbb esetben ennek költségvetési vonzata is van. Vannak olyan intézmények, melyek a **szülői elvárások kielégítése** miatt szorulnak további többletbevételre (**infrastrukturális és humán erőforrást érintő többletkiadások.**) A felfelé vagy lefelé terjeszkedés lehetősége minden iskolában felmerült az elmúlt évtizedekben.

Fentiek miatt az iskolák működtetéséhez többletbevétel generálása szükséges. Az alapfokú művészetoktatási intézményként üzemeltetett iskolák néhány esetben elsősorban finanszírozási okból jöttek létre. A finanszírozással kapcsolatos viták, elvárások és dilemmák évtizedek óta kísérik ezen iskolák működését. A finanszírozás és a működtetés folyamatosan válik egyre átláthatóbbá és egyben nehezebbé és nehezebben kivitelezhetővé is.

A jelenlegi rendelkezések szerint biztos, hogy a korábbi gyakorlathoz hasonlóan 2013. szeptember 1-jéig az egyházi és magánintézmények működtetéséhez az állam a mindenkori költségvetési törvény alapján normatív támogatást biztosít. Az alaptámogatásra fenntartótípustól függetlenül továbbra is jogosultak az egyházi és magánintézmények fenntartói. A támogatás célja deklaráltan nem állami, nem helyi

önkormányzati közoktatási intézményfenntartókat megillető normatív állami hozzájárulás és támogatással összefüggő eljárásrendnek a helyi önkormányzatok részére meghatározott támogatási eljárásrendhez való közelítése, egységes, összemérhető létszámfelmérési időpontok meghatározása, az igénylések folyamataiban a teljes körű átláthatóság kialakítása, valamint a költségvetési források feletti ellenőrzés erősítése.

A normatív hozzájárulás meghatározásakor figyelembe veendő gyermek- és tanulólétszám meghatározásának szabályai „szokás szerint” változtak az alapfokú művészetoktatás tekintetében, valamint a szakképzés vonatkozásában.

A szakközépiskolában, szakiskolában (speciális szakiskolában, készségfejlesztő szakiskolában) szakképzési évfolyamokon szervezett szakmai elméleti képzésben a tanulót a normatív hozzájárulás szempontjából akkor lehet figyelembe venni, ha jogszabályban meghatározott nyilatkozat alapján első szakképesítésnek minősülő szakképesítés megszerzésére történő felkészítésben vesz részt.

Emellett a helyi önkormányzat vagy az állam a költségvetési támogatáshoz **kiegészítő anyagi támogatást** adhat, ha a nem állami, illetve nem önkormányzati közoktatási intézmény - törvényben szabályozott megállapodás alapján - állami, illetve helyi önkormányzati feladatot lát el. Ezen feladatok közé tartozik a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása.

Tandíjat azokban az iskolában, kollégiumban szedhetnek, melyek az intézmény pedagógiai programjában, helyi tantervében meghatározott nevelési és oktatási feladatokhoz képest **többletszolgáltatást** nyújtanak. Az egyházi és a magánintézmények is a kötelező feladatellátáson túli szolgáltatásaik igénybevételét tandíj fizetéséhez köthetik. Az intézkedés célja, hogy felszámolja azt a korábbi helyzetet, amikor is különféle alapítványi hozzájárulások és egyéb színlelt szerződések alapján, fiktív jogcímenek fizettek a szülők az oktatásért. A rendelet egyértelműen meghatározza, hogy a szakmai feladatra folyó kiadások egy tanulóra, egy tanévben jutó hányadának hány százalékát kell vagy lehet kiszabni térítési díjként. A tandíj, tandíjkedvezmények, tandíjmentesség szabályozását viszont az intézmény fenntartójának hatáskörébe utalja.

Az iskolai rendszerű szakoktatásban résztvevő intézmények **szakképzési hozzájárulásból** is tudnak bizonyos fejlesztéseket megvalósítani.

A fenntartók ill. az iskolák felnőttképzés és egyéb **kiegészítő tevékenység** során juthatnak többletbevételhez.

Az alapítványi iskolák **pályázati részvételi hajlandósága ill. fundraising tevékenysége** is kiemelkedő.

Az intézmények számára fenti lehetőségek biztosítják többletkiadásaik bevételi oldalát, az oktatási piac ezen szegmenséről azonban általánosan elmondható, hogy összehasonlítva az állami (korábban önkormányzati) és egyházi fenntartású intézményekkel a fennmaradáshoz és a sikerhez nagy fokú kreativitásra, kitartásra és folyamatos többletforrások felkutatására van szükség.

Pedagógusok bérezése

A nem állami szerv, illetve nem helyi önkormányzat által fenntartott nevelési-oktatási intézmény munkaviszony keretében foglalkoztatott pedagógusainak kötelező óraszámára, túlmunka díjazására, pótszabadságára a közalkalmazottakra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A pedagógusok munkabére és pótléka nem lehet kevesebb az azonos feladatot ellátó közalkalmazottaknak járó illetmény és pótlék legkisebb mértékénél. A pedagógus életpálya modell bevezetésének csúszása a közelmúltban derült ki.

Az oktatásszervezéssel kapcsolatos néhány változás

Az 1993. évi tv. 79-84. § törlésre került. A 2012-es közoktatásról szóló törvény végrehajtási rendelete tartalmazza:

- A köznevelési intézmények fenntartásával kapcsolatos pénzügyi és gazdasági adatok nyilvántartására vonatkozó szabályokat
- Egyes adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítésének rendjét
- A köznevelési intézményekben térítésmentesen, valamint térítési díj, tandíj ellenében biztosított köznevelési közfeladatokat

Tankötelezettség

- Az előző rendszerben érvényes főszabály szerint az iskola igazgatója döntött a tankötelezettség megkezdéséről az óvoda véleménye alapján vagy bizonyos esetekben a nevelési szakértő véleménye alapján, míg a tankötelezettség korábbi megkezdését a szülő kérelméhez kötötték, ha a gyermek a hatodik életévét december 31-ig betölti. Ezzel szemben az új rendszerben a tankötelezettség megkezdéséről a főszabály szerint az óvoda vezetője, bizonyos esetben szakértői bizottság dönt. A korábbi megkezdés lehetőségének folyamata is megváltozik, a szülő kérelme és a szakértői bizottság véleménye alapján az illetékes kormányhivatal engedélyezheti a tankötelezettség hat éves kor előtti megkezdését. „A gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A gyermek, ha az iskolába lépéshez

szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben, amelyben a hatodik életévét május 31. napjáig betölti, megkezdi a tankötelezettség teljesítését. A szülő kérelmére a gyermek megkezdheti a tankötelezettség teljesítését akkor is, ha a hatodik életévét december 31. napjáig tölti be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.” [6. § (2) bek.]

- A tankötelezettség befejeződésére vonatkozó szabály szintén most szeptember 1-jétől hatályos, azzal az átmeneti rendelkezéssel együtt, amelynek értelmében először azok számára csökken 16 évre a tankötelezettségi korhatár, akik a 2011-2012. tanévben nyolcadik vagy ennél alacsonyabb évfolyamra jártak.

Tanulók nyilvántartása

A köznevelés információs rendszere (a továbbiakban: KIR) a köznevelési feladatok ellátásában, ellenőrzésében közreműködő személyek, szervek által szolgáltatott közérdekű, közérdekből nyilvános és személyes adatokra épülő országos, elektronikus nyilvántartási, alkalmazási és adatszolgáltatási rendszer. Tartalmazza:

- a köznevelési intézmények és fenntartóinak közérdekű és közérdekből nyilvános adatait, elérhetőségeit, okiratait (intézménytörzs);
- a gyermek, a tanuló, az alkalmazott és az óraadó személyes adatait (személyi nyilvántartás);
- a köznevelési intézmények fenntartásával kapcsolatos pénzügyi- és gazdálkodási adatokat;
- a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekekkel, tanulókkal kapcsolatos statisztikai adatokat;
- a kötelező köznevelési közfeladatot ellátó köznevelési intézmények körzethatárait;
- a feladat ellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terveket;
- a köznevelési közfeladat ellátásában részt vevő köznevelési intézményekre vonatkozó adatokat;
- a köznevelési intézmények információs tájékoztató rendszerét;
- a pedagógusok állandó helyettesítésére szolgáló rendszer működtetéséről készített statisztikai jelentést;
- a köznevelési intézményeket és fenntartóikat ellenőrző hatóságok, szervek ellenőrzési munkatervét és ellenőrzéseiknek eredményeit;
- a rendkívüli szünet elrendelésével kapcsolatos jelentéseket;
- az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program keretében begyűjtött adatokat;
- a középfokú felvételi eljárás lebonyolításához szükséges adatokat, a középfokú iskolák tanulmányi területeit (KIFIR);
- az érettségi vizsgák lebonyolításához szükséges adatokat, az érettségi vizsgák alapján kiadott bizonyítványok adatait, tanúsítványok és törzslapkivonatok adatait;

- a diák- és pedagógus igazolványok adatait;
- a tankönyvjegyzékkel és a tankönyvrendeléssel kapcsolatos adatokat;
- az adatszolgáltatásra kötelezettekkel történő kommunikációs felületet;
- a tanulói teljesítménymérések lebonyolításához szükséges adatokat, a tanulók teljesítményével kapcsolatos mérési eredményeket;
- az illetékes fővárosi vagy megyei kormányhivatal (a továbbiakban: illetékes kormányhivatal) által megküldött köznevelési intézmények által felvett baleseti jegyzőkönyvek alapján készített jelentést;
- az országos szakértői- és vizsgálónöki névjegyzéket;
- pedagógus-továbbképzésben részt vevő szervezetek nyilvántartását.

A KIR informatikai fejlesztési feladatok megvalósításáért, működtetéséért, az adatkezelés jogszerűségéért, üzemeltetéséért az oktatásért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) köznevelési feladatkörében eljáró, kormányrendeletben kijelölt központi hivatala az Oktatási Hivatal felel.

Kötelezettségszegés

A jegyzőtől a kormányhivatal hatáskörébe teszi a közoktatásban való részvétel állampolgári kötelezettségei megszegésének szankcionálását és az eljárás lefolytatását.

SNI tanulók

Kicsiny, de fontos változást jelent a sajátos nevelési igényű gyerekek számára nyitott iskoláknak, hogy amennyiben a nevelési, oktatási intézmény alapító okiratában, működési engedélyében, nyilvántartásba vételi határozatában, az intézmény alaptevékenységei között, valamint szakértői véleményben a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek, tanulók ellátása szerepel, azon a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének (tartós) és súlyos rendellenességével küzdő gyermekek, tanulók ellátását érteni kell.

Pedagógiai-szakmai szolgáltatások

A domináns szerep az oktatásért (illetve szakképesítésért) a felelős miniszteré, aki meghatározza a pedagógiai-szakmai szolgáltatások ellátásának részletes szabályait, illetve állami nevelési-oktatási intézmények esetén kijelöli, hogy a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat mely intézménytől kell igénybe venni.